

IV. 1. Představení postavy tohoto dějství – děj/popis

Na scéně je Elizabeth. Tj.: Po odchodu Naturála s Heloisou začnou duchové měnit scénu, přičemž tam vejde i E. Posadí se, připraví se k práci – rozloží si papíry, inkoust... Pak vstane a vojenským krokem zamyšleně pochoduje sem a tam. Tváří se u toho jako někdo, kdo prohrává svou válku s nepřítelstím. Občas si v náhlém osvětlení sedne za stůl a něco si poznamená. Pak vstane a opět pochoduje. Na scénu přichází Kamil doprovázen Relátami. Přicházejí v okamžiku, kdy E. směřuje od levého kraje zpět ke svému stolu. Když se pak otočí a opět zamíří k nim, Reláty se jí obloukem vyhnou, a to Černá zadem, Bílá předem. Když se pak Elizabeth znovu usadí, aby si zapsala novou myšlenku, Kamil zůstává stát.

IV. 2. Naznačení teorie Relát a tajuplné osvětlení situace – popis (/děj)

Sejdou se zase na jedno místě – vpravo vpředu, stojí v šikmé řadě (zprava Černá, Bílá – při příchodu se tedy „překříží“, Kamil) napůl natočení k E. Asi 5 s. sledují E.

Pasáž se odehrává v komorním, důstojném duchu a s respektem vůči E. Proto se všechny postavy chovají ohleduplně, jakoby šeptají a snaží se nerušit.

Kamil ukazuje na E., trochu nespokojeně, zmateně: „Co má tohle znamenat?“

Bílá Reláta pravou rukou pokyne směrem ke Kamilovi: „Jsi svědkem významné události.“

Černá Reláta levou rukou pokyne směrem ke Kamilovi: „Právě se zde přepisuje historie.“

Kamil překvapeně, ale i nedůvěřivě: „Vážně?“

Kamil přistoupí k Elizabeth, která je momentálně zahleděná do nikam. Zamává jí rukou před obličejem.

Kamil otočí se k Relátám, tedy zády k E.: „Víte vůbec, že jsme tady?“

Bílá Reláta: „Naši přítomnost tuší, i když si jí není jistá. Důraz: O tobě dozajista ví –“

Černá Reláta ihned naváže: „– jen jsi jí naprosto ukradený.“

Kamil (k Elizabeth – odhodlává se, pak opatrně – je to přece v zásadě slušný hoch): „Pani? Haló?“

Elizabeth (překvapeně zvedne hlavu a štěkne): „Co je? Co chceš?“

Kamil (prvně k Relátám, ovšem v té chvíli už přestane E. zajímat a ta se vrátí k papírům): „Vidí mě, sláva.“ *podává Elizabeth ruku* „Jmenuji se Kamil.“

Elizabeth (nezaujatě, ruku nepřijímá): „To se máš.“ *vrací se zpět mezi myšlenky, tj. skloní hlavu a zvedne papír*

Kamil zklamaně – ale pomalu! – odchází směrem k R.: „S tou nic nebude. Jdeme dál!“

Reláty každá opačnou rukou jej na dálku zastavují a naléhavě: „Počkej.“

Kamil zastaví se, ale snaží se hrát drsného: „Nečekám, hodinky tikají!“ *ukazuje na hodinky, které nemá. Ukáže hlavou přes rameno, intonace typu „netřeba s ní ztrácet čas“.* „Tahle žádné dobrodiní nepotřebuje.“

Černá Reláta spustí ruku: „Ale o to přece nejde.“

Kamil netrpělivě rozhodí rukama, otáčí se na E. a zpět k R.: „Tak o co jde?“

Bílá Reláta spustí ruku: „O to, abys pochopil lekci o dobru.“

Černá Reláta přistoupí k němu a položí mu ruku na jeho pravé rameno: „Frau Elizabeth ti v tom může být náramně nápomocná.“

Kamil trochu pohrdavě: „Elizabeth, jo? *Ohlédne se přes rameno na E., zpět k R. a ukáže palcem přes rameno dozadu.* Co je vlastně zač?“

Bílá Reláta přistoupí k němu z druhé strany a položí mu ruku na druhé – levé – rameno: „Sestra svého bratra.“

Elizabeth se náhle prudce postaví, Kamil sebou trhne, Reláty klidně odstoupí tak, aby s Kamilem stále v jedné přímce, ovšem dále od sebe. Chvilí se nejistě rozhlíží jako učitelka, která hledá, kdo po ní hodil vlašťovku. Pak stejně prudce usedá a dál píše, jako by se nic nestalo.

Kamil (posměšně): „I propána. A jakou lekci mám chápat?“

Poučení o dobru pronášejí Reláty obzvláště důstojně a důrazně. Při prvním přednesu se obě otočí přímo k divákům.

Bílá Reláta (současně s černou: kvůli srozumitelnosti možná těsně po sobě, třeba s překrytím posledního a prvního slova): „Žádné dobro není.“

Černá Reláta (současně s bílou): „Všechno je dobré.“

Kamil otáčí se od jedné ke druhé: „Cože?!“

Ted' se natočí ke Kamilovi.

Bílá Reláta (současně s černou): „Všechno je dobré.“

Černá Reláta (současně s bílou): „Žádné dobro není.“

Chvilka zaraženého ticha, Kamil se jen tak po očku podívá podezřívavě na obě R.

Kamil zakroučí hlavou: „Víte, ---- tohle asi rovnou skočíme.“ *poodchází směrem pryč ze scény, rozhlíží se po Pragmálovi* „Kde je ten poslední šašek?“ Reláty se v očekávání následujícího natočí k E.

IV. 3. Důsledek relativismu pro jednání – argumentace

Elizabeth (vstává, nadšeně křičí do prostoru v okamžiku, kdy Kamil přejde zrovna před ní): „Nadčlověk!“

Kamil (zastavuje se, otáčí se k ní, po chvílce čekání): „Pardon, to bylo na mě?“

Elizabeth (zamyšleně si podepře bradu, v obavách): „Židi...“

Kamil ruce v bok, svárlivě se k E. nakloní: „No dovolte!“

Elizabeth začíná přemýšlivě kráčet po scéně, tentokrát za svým stolem, opět jen od něj k levému konci pódia.

Tady si Kamil musí něco říct, aby se vůbec odůvodnilo, že ještě zůstává na scéně, a také aby se mohl vrátit k Relátám, od nichž musel odejít, když „poodcházel ze scény“. Stačí něco ve smyslu: „Co to má znamenat?“

Následující repliky budou Reláty pronášet při pohybu v kruhu kolem Kamila tak, že vždy se mluví směrem k divákům. Intonace: V první polovině repliky důraz a nahoru, ve druhé dolů a zpomalení.

Při „dobru pro Kamila“ přitom ukážou vnitřní rukou na Kamila, při „dobru pro druhého“ vnější rukou mimo.

Černá Reláta: „Co je dobré pro tebe, Kamile, nemusí být dobré pro druhého.“

Bílá Reláta: „Co je dobré pro druhého, nemusí být dobré pro tebe, Kamile.“

Tady by se zase hodila symbolická gesta pomáhání a poškozování – zatím mě nic nenapadlo.

Černá Reláta: „Snažíš se pomáhat druhým, ale vlastně jim škodíš.“

Bílá Reláta: „Snažíš se druhým škodit, ale vlastně jim pomáháš.“

„Slaven“ – ruka nahoru jako při holdu, „ubili“ – druhá ruka v pěst.

Černá Reláta: „Za co jsi zde dnes slaven, by tě před sto lety ubili.“

Bílá Reláta: „Za co by tě tady ubili, bys na druhém konci světa byl slaven.“

Tázavé rozepnutí rukou směrem k divákům.

Černá Reláta: „Dobré?“

Tady už nedokončí celý kruh, nýbrž zastaví se po stranách Kamila.

Bílá Reláta: „Špatné?“

Elizabeth (zamyšleně se zastaví u stolu, bere papíry, listuje): „Nadčlověk?“

Kamil už přesvědčen (či okouzlen kroužením), upřímně a bezradně se ptá: „A jak teda zjistím, co mám dělat?“

Následující tři repliky asi zcela bez pohybu, s pohledem do diváků. Repliky rychle navazují.

Černá Reláta : „Nezjistíš, Kamile.“

Bílá Reláta: „A proto nejlépe uděláš...“

Černá Reláta: „Když nebudeš dělat nic.“

Elizabeth usedá – ještě ne, tady by ten pohyb zcela zanikl.. Kamil přechází do popředí.

IV. 4. Pokus o dobrý skutek – děj (/popis) 4

Kamil (zásadně nesouhlasí, s náznakem zoufalosti, výrazné gesto rukam): „Ale já musím něco udělat. Jde dopředu, vysvětluje divákům rozhodným tónem, možná až hystericky. Dábel mě pošle do pekla, když neudělám nic! Nic jsem dělal předtím a málem mě tam poslal; otočí se čelem k R. říkám vám, ten chlap je magor!“

IV. 4. Pokus o dobrý skutek – děj (/popis)

Elizabeth (sedne si a zasvěceně): „Antikrist!“

IV. 4. a. Další vysvětlení situace – popis

Bílá Reláta (jde pro něj a přivede jej zpátky, přitom jej natočí k E.; sama stojí po jeho pravé ruce): „Jestli si to opravdu myslíš, tak pomoz Frau Elizabeth.“

Kamil: „A co ona vlastně dělá?“

Černá Reláta (přistoupí ke K. z druhé strany a obrátí jej od E. k sobě, tj. za jeho levou rukou): „Přemýšlí, jak nejlépe naložit s odkazem svého velkého bratra.“

Bílá Reláta (vezme jej za jeho pravou ruku): „To, co po něm zbylo, by mohlo posloužit mnohému dobru.“

Černá Reláta (vezme jej za pravou ruku, obě jej drží, dokud se Kamil neodhodlá k činu): „Nebo taky velkému zlu, samozřejmě.“

Kamil: „No... tak já to zkusím.“ Reláty jej pouštějí a poodstupují dozadu a do stran.

IV. 4. b. Jsou nadávky špatné? – argumentace/děj

Reláty ustupují, Kamil opatrně přistupuje k píšící Elizabeth.

Kamil: „Gutten Tag, Herr Fräulein. Totiž Frau. Wie geht es... toto... Ihnen?“

Elizabeth bez zjevného důvodu, mechanicky a s rozmyslem, hodí po Kamilovi tužku.

Kamil (bez hnutí brvy): „Že bych vám s něčím pomohl?“

Elizabeth strojovým, neosobním hlasem: „Podal bys mi tužku?“

Kamil: „Samozřejmě.“ *načež jí podá tužku, Elizabeth pokračuje v psaní.*

Kamil (přistoupí těsně ke stolu a nakukuje jí přes rameno): „Bylo mi řečeno, že tu pracujete na něčem důležitém.“

Elizabeth stále odměřeně, K. jí nestojí za to: „To bys nepochopil. To by nikdo nepochopil.“ Bere popsany papír do ruky, posléze jej bezradně pouští a prudce vstane odchází doleva dozadu (tj. přímo do rohu) a zoufalým tónem: „Ach, mein Bruder! Já tě nechápu!“ Rukama si zakryje obličej.

Kamil (nahlíží do papírů): „To nějak dáme dohromady, počkejte, co to tu máme“ *bere některé papíry do levé ruky a předčítá* „Lháři, holoto, plebejci...“ vezme jiný papír pravou

IV. 4. Pokus o dobrý skutek – děj (/popis) 5

rukou a opět čte „hlupáci, pitomci, křesťané... *Zmateně položí oba papíry a směrem k E.* Milý člověk, ten váš bratr.“

Elizabeth (zasněně, *otočí se k divákům*): „Jak on hned do každého viděl...“

Kamil (*mezitím vzal do ruky další papíry, aspoň dva listy; zřetelně vyjmenovává*): „Psi, hovada, travičí života z povolání, *přejde na druhý list* nemohu vámi ani dost pohrdat. *E. každé slovo „eviduje“, tj. dává najevo, že přesně tak to je/má být. – Kamil neví, co všechno si může dovolit, proto velmi obezřetně, ostýchavě, „diplomaticky“. Zatím se dívá do papírů...* Inu, není to špatné, ale možná by to chtělo méně, rozumíte, *Teprve teď zvedne hlavu a pohlédne na E.* méně - nadávek.“

Elizabeth (*Prudce se otočí k němu a štěkne*): „Proč?“

Kamil (*Položí papíry a váhavě*): „Tak... *Rozhodí rukama ve smyslu „to je přece všem jasné“* nadávat lidem je špatné.“

Bílá Reláta (znuřeně z povzdálí): „To záleží.“ *Přehodí ruce zezadu dopředu, stejně jako vzápětí Černá naopak (příp. udělají jiné gesto, jestli si je Johana se Šárkou vymyslí).*

Černá Reláta (blahosklonně, stylem „já jsem ti to říkala“): „Někdy jsou nadávky jediná motivace, která člověka pohne k lepším výkonům.“ *Kamil znejistí, jde k Relátám, aby se zeptal, ale ty jen udělají svůj kroužek.*

Elizabeth (*vrací se ke stolu, sedá, bere papíry a tužku, pro sebe*): „No, mohla bych z toho snad vypustit pár idiotů. *Zamyšleně, pomalu, hledá v textu.* Ať lidé neříkají, že byl bratr hulvát...“

IV. 4. c. Relativizace „špatných“ tezí, které Kamil navrhuje vypustit – argumentace

Kamil (*přibíhá zpět, uctivě bere papíry E. z ruky; ta se po něm nechápavě podívá*): „Počkejte, Elizabeth. Zkusme se raději soustředit na obsah.“ *dále zkoumá papíry, pak ukáže na jedno místo* „Třeba všechna ta vůle k moci. *Mírně karatelským tónem k E.* To není správné pít se takhle po moci.“

Elizabeth (*natočí se stále sedíc k němu a štěkne stejně jako prve*): „Proč?“

Kamil (*s velkou jistotou, podá opět papíry E.*): „Chtít všechno ovládat, to nedělá žádnou dobrotu. Toho jsou plné komiksy.“ *A nějaké mentorské gesto určené přímo a pouze E. Ta vezme papíry do ruky, nedůvěřivě se na K. podívá, ale přece jen se nad tím zamyslí. Opře se o opěradlo, papír v rukou položených na stole.*

Černá Reláta: „To záleží.“ *Kamil se s nemilým překvapením natočí k R. a čeká další poučení. Svou předešlou jistotu už ztratil, mentorské gesto mizí. Při následujících dvou replikách Reláty zase přehodí ruce (příp. udělají jiné gesto – Johana + Šárka).*

Bílá Reláta: „Moc může být použita i k dobrým účelům.“

IV. 4. Pokus o dobrý skutek – děj (/popis) 6

Černá Reláta velmi rychle naváže intonací přehrávaného podivu: „A jak by mohlo být zlé toužit páchat dobro?“

Kamil poškrábe se zamyšleně na bradě: „Na tom něco bude. Přejde k Elizabethině pravé ruce, vezme nějaký další papír ze stolu. A co třeba tohle? Bůh je mrtev. To je takové pesimistické, nezdá se vám?“ Otázku směřuje jak na E., tak na R., tj. střídá pohled na všechny.

Černá Reláta: „To záleží.“

Začnou kroužek...

Kamil otočí se přímo k R., už rozladěně a netrpělivě: „A na čem zase?“

Bílá Reláta poté, co dokončí kroužek: „Na tom který bůh.“

E. vezme nějaký další papír, přisune se opět ke stolu, nakloní se nad něj.

Kamil (jde před E. stolem už přímo k Relátám, zvyšuje hlas): „Zatraceně porád! A co všechno to nadávání křesťanům? Čte: Tady píše: bledí podzemní upíři. Opět spustí ruku s papírem, k R.: To od něho vůbec není pěkné!“

Bílá Reláta: „To záleží.“

Černá Reláta přehodí ruce: „Kolik křížových výprav vyhlásili... Kolik lidí upálili...“

Kamil vyčítavě, předem se bouří nad očekávanou odpovědí: „A co Židi? Co může být špatného na Židech?“

Černá Reláta: „To záleží.“

Bílá Reláta (naoko pohoršeně, přehodí ruce): „Ukřižovali nám přece našeho spasitele.“

Kamil (rozvztekleně, otočí se k divákům, dva kroky dopředu): „Křesťanského spasitele! A křesťané jsou žháři a křížáci!“

Reláty (nadšeně): „To záleží!“ A kroužek.

Kamil (křikne a praští s papíry o zem): „Do pekla s tím!“ Říká se „do pekla“? Spiš si vybavuju „k čertu“ či „k d'asu“.

Přivolán zpoza zákulisí vykráčí Dábel se svými lejstry, upře na Kamila přísný pohled. Kamil se vzpamatuje.

Elizabeth udělá několik rázných škrťů a začne přeškrtnuté přepisovat v nové verzi. Pak si novou verzi čte.

Kamil (omluvně, začne urychleně halabala sbírat papíry): „Do hajzlu! Chtěl jsem říct do hajzlu, fakt!“

IV. 4. d. Kamil chce zdůraznit „dobré“ teze“

Dábel se s povýšeným výrazem otočí na podpatku a zajde zpět do zákulisí.

Kamil (přeskládává halabala sebrané papíry, aby byly správně seřazeny, stále našťvaně k Relátám): „Víte vy co? Já se vás na názor neptal. S následující větou se už od Relát odvrací. Děkuju, ale už to tady zvládnou sám.“

IV. 4. Pokus o dobrý skutek – děj (/popis) 7

Černá Reláta (být-tebou-raději-bych-to-nedělala tónem): „Kamile...“

Kamil jen tak přes rameno: „Šuš!“

Bílá Reláta (soucitně): „Kamile...“

Kamil (tentokrát se k nim opět otočí, aby je definitivně utišil; přiloží si prst na pus): „A!“

Reláty si po jeho vzoru přiloží prst na ústa, takto setrvají. Kamil je chvíli nedůvěřivě pozoruje, pak se zadostiučiněně vrací ke svým papírům. Přesune se opět ke stolu po pravé ruce E.

Kamil se zdůrazněným zamyšlením: „Víte, Elizabeth, třeba bychom v tom nic škrtat neměli. A jemně, ovšem velmi drze vezme E. právě napsaný papír, roztrhne jej a nechá padnout na zem. Ona prudce vstane, proto K. rychle dodá s důrazem na „dobré“: Třeba bychom mohli jen zdůraznit, co je na tom dobré.“

Elizabeth stále stojí, přece jen ještě trochu nevrle: „A to?“

Kamil (s novým zápalem): Nejprve k E.: „Mně se třeba líbí, jaký tady váš pan bratr klade důraz na to, aby se lidé snažili být co nejlepší. Ted' poodejde doleva dopředu, mluví k divákům, s idealistickým nadšením. Víte, pracovat na svých chybách, zdokonalovat se, překonávat... Ted' se otočí zpět k E.: To by stálo za to trochu podtrhnout, ne?“

Elizabeth (zamyšleně, sedne si, vezme tužku do ruky): „Hmm-m...“

Kamil (popojde před stolem směrem k Relátám): „Ne?“

Reláty stále s prstem na ústech zdůrazňují, že jim bylo nakázáno mlčet a tak mlčí. Pak udělají kroužek.

Kamil (samolibě): „Přesně.“ A postaví se k přední levé hraně stolu, popř. si na stůl sebejistě sedne.

Elizabeth (hypoteticky, opět se opře na židli): „No... Snad bych to mohla trochu rozpracovat...“

Kamil už zcela suverénně, veledůležitě: „Třeba tu část s tím potenciálem, co mají různí lidé.“

Elizabeth vesele, spokojeně: „To je dobrý nápad. Vstává, balí papíry... Tak si říkám, nadčlověk, co se na tom může pokazit.“ Dokonce se usměje.

Elizabeth si balí své papíry a rázně zmizí ze scény.

Kamil (radostně tleskne a zamne si ruce; vítězoslavně směrem k Relátám, ironicky jim zamává): „Cha!“

IV. 5. Dohra v historickém kontextu (= zpochybnění Kamilova skutku) – argumentace 8

Kamil velmi spokojený sám se sebou odchází ze scény. Reláty po chvíli spouští prst ze svých úst a poněkud znechuceně se dívají směrem, kterým Kamil odešel.

IV. 5. Dohra v historickém kontextu (= zpochybnění Kamilova skutku) – argumentace

Bílá Reláta po chvíli, bez gesta, suše, nevěřičně zakroučí hlavou: „To je blbec.“

Černá Reláta stejně jako vždy: „To záleží.“

Bílá Reláta překvapeně se k Černé otočí, možná by se hodilo nějaké ojedinělé gesto, které bude výrazně odlišné od jejich obvyklých: „Na čem?“

Černá Reláta (spekulativně, jako by chtěla udělat kroužek, ale pak se zarazí...): „V jednom indiánském kmeni missourijských siouxů... ... a vrátí se na původní místo nebo nějak jinak naznačí, že tentokrát výjimečně „to záleží“ nefunguje. Ne, máš pravdu. Je to blbec.“

Reláty odcházejí ze scény, konec čtvrtého dějství.